

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Програма заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године, са акционим планом, садржан је у члану 38. став 1. Закона о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18).

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

Предлог Програма заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године, са акционим планом, припремљен је у складу са Законом о планском систему Републике Србије, а на основу *ex-post* анализе за претходни Програм заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Програм заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године, уз који су предвиђена два акциона плана, први за период 2026–2028. године и други за период 2029 – 2031. године, је документ јавне политике којим се на целовит начин утврђују циљеви и мере за заштиту природе и очување биодиверзитета у Републици Србији.

Програм има за циљ да унапреди систем заштите природе и очувања биодиверзитета у Републици Србији развојем ефикасног система заштите и управљања врстама, типовима станишта, заштићеним подручјима и еколошком мрежом укључујући и Натура 2000, смањењем негативних утицаја на биодиверзитет и унапређењем институционалног и законодавног оквира, јачањем капацитета на свим нивоима и обезбеђивањем финансирања.

III ПОЈЕДИНАЧНА РЕШЕЊА

Програм заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године је припремљен у складу са Законом о планском систему Републике Србије, Уредбом о методологији израде докумената јавних политика („Службени гласник РС”, бр. 20/25, 27/26 и 30/26), Уредбом о анализи ефеката прописа („Службени гласник РС”, број 20/25) и Законом о заштити природе („Службени гласник РС” бр. 36/2009, 88/2010 и 91/2010 – испр. 14/2016, 95/2018 - др. закон и 71/2021).

Програм се доноси због истека Програма заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године и његовог акционог плана и обезбеђује наставак јачања функционалног повезивања и институционалне изградње капацитета свих партнера укључених у унапређење система заштите природе у Републици Србији, као и свих значајних процеса који су покренути приликом реализације претходног програма. Период

трајања програма од 2026. до 2031. године усклађен је са Стратешким планом конвенције о биолошкој разноврсности за период до 2030. године, Кунминг - Монтреал глобалним оквиром за биодиверзитет, као и са Националним циљевима Републике Србије за спровођење Кунминг - Монтреал глобалног оквира за биодиверзитет, које је Влада прихватила закључком 05 број 353-1168/2026 од 6. фебруара 2026. године. Доношењем Програма заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године, успоставиће се адекватан временски оквир за испуњавање међународних обавеза у области заштите природе и биодиверзитета, као и обавеза које проистичу из процеса европских интеграција, спровођењем циљева ЕУ Стратегије за биодиверзитет до 2030. године.

Програм је припремљен у консултативном процесу на основу анализе доступних докумената и заснован је на постојећим стратешким и институционалним ресурсима. Полазну основу за израду Програма чине, пре свега, преглед остварења циљева и процена ефикасности реализованих мера Програма заштите природе Републике Србије за период 2021-2023. године, Кунминг - Монтреал глобални оквир за биодиверзитет, релевантни циљеви садржани у ЕУ Стратегији за биодиверзитет до 2030. године и Декларацији из Софије о Зеленој агенди за западни Балкан.

Програм заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године садржи визију, којом је планирано да до 2031. године Република Србија успоставља ефикасан и интегрисан систем заштите природе који зауставља губитак биодиверзитета, унапређује очување и обнову екосистема и јача њихову отпорност на климатске промене и друге притиске. Заштита природе је заснована на поузданим подацима и функционалном мониторингу и системски је интегрисана у друге секторске политике, релевантне документе развојног планирања и друга документа просторног планирања, уз јасну међусекторску координацију. Оваквим приступом Србија обезбеђује дугорочно очување природног капитала и снажан допринос друштвено-економском развоју Институционални и финансијски капацитети за заштиту природе су ојачани, систем управљања је транспарентан и заснован на знању, а Република Србија у потпуности испуњава своје националне и међународне обавезе у области заштите природе и обавезе које проистичу из процеса приступања Европској унији.

Програм заштите природе Републике Србије за период 2026–2031. године је усклађен са Кунминг – Монтреал глобалним оквиром за биодиверзитет и доприноси остварењу глобалних циљева до 2030. године и визије до 2050. године „Живот у складу са природом”, у којој је биодиверзитет вреднован, очуван, обновљен и одрживо коришћен са циљем добробити људи и читаве планете.

Сагласно визији, утврђени су општи и посебни циљеви заштите природе и развијене мере и инструменти и активности, неопходни за њихово остварење.

Општи циљ „Унапређен систем заштите природе и очувања биодиверзитета” заснован је на Циљевима одрживог развоја (ЦОР) Агенде 2030. односно ЦОР 15 који предвиђа заштиту копнених екосистема и заустављање губитка биодиверзитета, нарочито реализација потциља 15.5. који налаже предузимање хитних и значајних активности за смањивање деградације природних станишта, заустављање губитка биодиверзитета и заштиту угрожених врста и спречавање њиховог истребљења, потциља 15.8. који налаже

мере како би се спречио улазак и значајно умањио утицај инвазивних алохтоних врста на копнене и водне екосистеме и контролисати или искоренити приоритетне врсте, као и и потциља 15.9. о интеграцији вредности екосистема и биодиверзитета у планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и процес извештавања.

Такође, основ за утврђивање општег циља су циљеви Кунминг - Монреал глобалног оквира за биодиверзитет УН Конвенције о биолошкој разноврсности, одредбе других глобалних и регионалних уговора у овој области, као што су Конвенција о мочварама од међународног значаја нарочито као станишта птица мочварица - Рамсарском конвенцијом, Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне – CITES, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња – Бонска конвенција, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција), документи Међувладине научно-политичке платформе о биодиверзитету и услугама екосистема и Стратегија ЕУ о биодиверзитету са Акционим планом.

Даље, постизање овог циља произилази из примене релевантних прописа ЕУ пре свега Директиве 92/43/ЕЕС о очувању природних станишта и дивље флоре и фауне и Директиве 79/409/ЕЕС о очувању дивљих птица, које представљају и основ за успостављање Европске еколошке мреже Натура 2000, као и Уредбе Савета (ЕЗ) број 338/97 о заштити врста дивље фауне и флоре регулисањем њихове трговине (CITES) и одговарајуће уредбе о измени и спроведбене уредбе, Уредбе 511/2014 о мерама усклађивања за кориснике Протокола из Нагоје о приступу генетским ресурсима и поштеној и правичној подели добити која произилази из њиховог коришћења у Унији (Нагоја протокол) и Спроведбене уредбе Комисије (ЕУ) 2015/1866 у погледу регистра збирки, праћења усклађености корисника и најбољих пракси, Уредбе (ЕУ) број 1143/2014 Европског парламента и Савета од 22. октобра 2014. године о спречавању и управљању увођења и ширења инвазивних алохтоних врста и одговарајућих спроведбених уредби и Уредбе 2022/869 Европског парламента и Савета о обнови природе и измена ове уредбе из 2024. године.

У оквиру Посебног циља 1 „Ефикасан систем заштите и управљања врстама, типовима станишта, заштићеним подручјима и еколошком мрежом укључујући и Натура 2000”, Програм је усмерен на јачање система заштите природе кроз проширење и унапређење управљања заштићеним подручјима, еколошком мрежом и подручјима ван формалне заштите (енг. *Other Effective area-based Conservation Measures -OECM*), као и кроз очување дивљих врста, станишта и генетичких ресурса. Посебан акценат ставља се на интеграцију биодиверзитета у просторно и урбанистичко планирање, успостављање функционалне еколошке мреже укључујући будућа Натура 2000 подручја, развој јединственог система мониторинга, јачање капацитета управљача и институција, као и на примену решења заснованих на природи. Циљ је да се обезбеди дугорочно очување биолошке разноврсности и одрживо коришћење екосистемских услуга, у складу са националним и међународним стандардима и обавезама.

Посебан циљ 2 „Смањени негативни утицаји на биодиверзитет” усмерен је на смањење директних и индиректних притисака на биодиверзитет кроз обнову деградираних екосистема, одрживо коришћење природних ресурса и унапређење управљања дивљим врстама. Обухвата мере за контролу инвазивних алохтоних врста,

ублажавање негативних утицаја загађења и климатских промена на природу, као и развој индикатора и система праћења стања биодиверзитета и екосистемских услуга. Овим циљем се настоји да се природа стави на пут опоравка, уз јачање њене отпорности и доприноса здрављу људи и одрживом развоју.

Посебан циљ 3 „Унапређен институционални и законодавни оквир, јавне политике, капацитети, финансирање и учешће јавности у заштити природе и биодиверзитета” односи се на унапређење институционалног, законодавног и финансијског оквира, као и на интеграцију заштите природе у све релевантне јавне политике и секторе. Он подразумева усклађивање националног законодавства са правним тековинама ЕУ и међународним уговорима, јачање административних и стручних капацитета, унапређење научноистраживачке подршке и обезбеђивање активног учешћа јавности и заинтересованих страна. На тај начин се ствара основ за ефикасно и транспарентно спровођење Програма заштите природе Републике Србије у периоду 2026–2031. године.

За сваки од наведених посебних циљева планиране су адекватне мере за њихово спровођење. Укључивањем релевантних државних институција, привреде, локалних самоуправа, јавности и образовних институција у тај процес осигурава се ефикасна реализација постављених циљева унапређења система заштите природе и очувања биодиверзитета у Републици Србији.

За сва три посебна циља и припадајуће мере, спровођење ће се пратити преко извора провере - индикатора. За спровођење активности надлежно је Министарство заштите животне средине, а као партнери су препознати органи и институције које ће бити укључене у реализацију активности. Програм предвиђа и начине праћења спровођења овог програма и акционих планова.

IV СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ПРОГРАМА

За спровођење овог програма у 2026. години, обезбеђена су средства Законом о буџету за 2026. годину, на Разделу 25 – Министарство заштите животне средине.

Средства за 2027. и 2028. годину планираће се у оквиру утврђених лимита на разделу Министарства заштите животне средине и биће наведена у ПФЕ обрасцу у процедури прибављања мишљења надлежних органа.

V ОБЈАВЉИВАЊЕ ПРОГРАМА

Овај програм објавити на интернет страници Владе, интернет страници Министарства заштите животне средине и Порталу „еКонсултације”, у року од седам радних дана од дана усвајања.

Овај програм објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.